

PROLOG

MASKINSKRIVERSKERNE

Vi skrev hundrede ord i minuttet uden at misse en stavelse. Vores identiske skriveborde var alle sammen udstyret med en mintgrøn Royal Quiet Deluxe-skrivemaskine, en sort Western Electric-drejeskivetelefon og en stak gule stenogramblokke. Fingrene fløj hen over tasterne. Vores klakken var konstant. Vi holdt kun inde for at tage telefonen eller få et hiv af en cigaret; nogle af os var i stand til at gøre begge dele uden at tabe takten.

Mændene ankom ved ti-tiden. En ad gangen kaldte de os ind på deres kontorer. Vi sad på små stole skubbet ind i hjørnet, mens de sad bag et stort mahogniskrivebord eller gik frem og tilbage og talte ud i luften. Vi lyttede. Vi skrev ned. Vi var et enmandspublikum til deres notater, rapporter, artikler og frokostbestillinger. Indimellem glemte de, vi var der, og så fik vi virkelig noget at vide: Hvem der var i gang med at udmanøvrere hvem, hvem der kæmpede om magten, hvem der havde affærer med hvem, hvem der var inde i varmen, og hvem der var ude.

Sommetider henviste de til vores hårfarve eller kropstype i stedet for at bruge vores navne: Blondinen, Røde, Barmen. Vi gav også dem hemmelige navne: Gramseren, Kaffeånden, Tænderne.

De kaldte os piger, men det var vi ikke.

Vi var kommet ind i CIA via Radcliffe, Vassar og Smith. Vi var de første døtre i familien, som fik en universitetsuddannelse. Nogle af

os talte kinesisk. Nogle havde lært at styre et fly. Nogle af os kunne håndtere en Colt 1873 bedre end John Wayne. Men ved jobsamtalerne var det eneste, vi blev spurgt om: “Kan du skrive på maskine?”

Det siges, at skrivemaskinen blev skabt til kvinden – at det kræver et feminint touch virkelig at få tasterne til at synge, at vores smalle fingre er særligt velegnede til at betjene apparatet, og at mænd har deres biler, bomber og raketter, hvorimod skrivemaskinen er kvindens helt egen maskine.

Det er vi nu ikke så sikre på. Men sikkert er det dog, at når vi skrev, var vores fingre en slags forlængelse af hjernen, der, simultant med at ordene slap ud af munden – ord, de bad os glemme – slog blækket op på papiret. Og ser man på det på den måde, på hele funktionaliteten i det, er det nærmest poetisk. Nærmest.

Men gik vi efter spændingshovedpine, ømme håndled og dårlig holdning? Var det, hvad vi drømte om i gymnasiet, når vi arbejdede dobbelt så hårdt som drengene? Var det et kontorarbejde, vi havde i tankerne, da vi åbnede de tykke, brune kuverter med optagelsesbrevene fra universitetet? Eller var det den retning, vi troede, vi var på vej i, da vi iført hat og kåbe sad på de hvide træstole ved fodboldbanens midterlinje og modtog skriftrullerne med eksamensbevisernes løfter om, at vi var kvalificerede til så meget mere end dét?

De fleste af os betragtede arbejdet på skrivemaskineholdet som noget midlertidigt. Vi ville ikke indrømme det – ikke engang over for hinanden – men mange af os forestillede os, det kunne være første skridt i retning af de jobs, mændene fik, så snart de var færdige på universitetet: overordnede stillinger; eget kontor med venlig belysning, bløde tæpper, skrivebord af ædeltræ; egen sekretærer, som tog diktat fra os. Vi betragtede det som en begyndelse, ikke en endestation, uanset hvad vi havde fået fortalt hele livet.

Andre kvinder kom til CIA, ikke for at påbegynde deres karriere, men for at afslutte den. Overskydende fra OSS, hvor de havde haft legendestatus under krigen, og nu degraderet til skrivemaskineholdet eller arkivet eller placeret ved et skrivebord i et mørkt hjørne uden noget at tage sig til.

Betty, for eksempel. Under krigen var hun på hemmelige missioner, plantede falske avisartikler og smed flyveblade med propaganda ud fra flyvemaskiner for at underminere fjendens moral. Vi havde hørt, hun engang leverede dynamit til en mand, som sprængte et forsyningsstog i luften på en bro i Burma. Vi følte os aldrig helt sikre på, hvad der var sandt, og hvad der ikke var; de gamle OSS-dokumenter havde det med at forsvinde. Men hvad vi vidste med sikkerhed var, at hos CIA sad Betty ved et skrivebord sammen med resten af os, mens mændene fra Ivy League-universiteterne, hendes ligemænd under krigen, var blevet hendes chefer.

Og så var der Virginia, som sad ved et lignende skrivebord – altid med en tyk, gul cardigan over skuldrene uanset årstid og med en blyant stukket i hårknolden. Under bordet befandt hendes ene lådne, blå tøffel sig – hun havde ikke brug for den anden, fordi hendes venstre ben var blevet amputeret efter en jagtulykke, da hun var barn. Hun kaldte sin benprotese Cuthbert, og fik hun for meget at drikke, kunne hun finde på at tage den af og række den til én. Virginia talte sjældent om sin tid i OSS, og havde man ikke hørt om hendes spiontid fra anden side, ville man måske tro, hun bare var endnu en anonym offentligt ansat, der var på vej op i årene. Men vi havde hørt historierne. Om den gang, hun forklædt som malkepige ledsagede en kvægflod og to franske modstandskæmpere til grænsen. Om hvordan Gestapo havde betegnet hende som en af de farligste allierede spioner – med Cuthbert og det hele. Sommetider gik Virginia forbi os på gangene, vi kørte i elevator med hende eller så hende vente på bus linje 16 på hjørnet af E og Twenty-First. Vi fik lyst til at stoppe op og spørge hende, om dengang hun kæmpede mod nazisterne – om hun stadig tænkte på den tid, når hun sad ved skrivebordet og ventede på den næste krig, eller at nogen skulle bede hende gå hjem.

De havde forsøgt at slippe af med OSS-pigerne i årevis – der var ikke brug for dem i deres nye kolde krig. De fingre, som engang havde trykket på aftrækkeren, var nu tilsyneladende bedre anvendt ved skrivemaskinen.

Men hvad havde vi at klage over? Det var et godt arbejde, og vi var heldige at have det. Og det var helt sikkert mere spændende end de fleste andre jobs i centralsadministrationen. Landbrugsministeriet? Indenrigsministeriet? Ellers tak.

Den Sovjetrussiske Afdeling, eller SR, blev vores andet hjem. Og selv om CIA var kendt som lidt af en mandeklub, udgjorde vi kvinder vores egen gruppe. Vi begyndte at tænke på os selv som Skrivestuen og blev stærkere af det.

Dertil kom, at transportmulighederne slet ikke var så dårlige. Vi tog bussen eller sporvognen, når vejret var skidt, og spadserede på gode dage. De fleste af os boede i kvarterer tæt på centrum: Georgetown, Dupont, Cleveland Park og Cathedral Heights. Vi boede alene i ejendomme uden elevator, i lejligheder så små, at man praktisk talt kunne nå væggen med hoved og tæer, når man lå ned. Vi boede i de sidste tilbageværende pensionater på Massachusetts Avenue, med køjesenge og udgangsforbud efter halv 11 om aftenen. Vi havde gerne bofæller – andre piger ansat i etaten, med navne som Agnes eller Peggy, som altid efterlod deres lyserøde skumcurlere i vasken eller smøreknivene indsmurte i peanut butter eller deres brugte bind lemfældigt foldede i den lille skraldespand ved siden af vasken.

Kun Linda Murphy var gift dengang, og hun var nygift. De gifte blev ikke ret længe. Nogle holdt, til de blev gravide, men som regel planlagde de deres afgang, så snart forlovelsesringen sad på fingeren. Vi spiste lagkage fra supermarkedet i pauserummet til afsked. Mændene kom forbi til et stykke kage og sagde, at de var frygtelig kede af, at nogen skulle væk; men vi noterede os det særlige glimt i deres øjne, når de tænkte på den nye og yngre pige, der måske ville komme ind som erstatning. Vi lovede at holde kontakten, men efter brylluppet og babyen slog de sig ned i en af D.C.s fjerneste afkroge – et sted, man skulle køre med taxa, eller tage flere forskellige busser for at nå hen til, såsom Fairfax, Bethesda eller Alexandria. Måske tog vi turen derud til babyens første fødselsdag, men mere blev det sjældent til.

De fleste af os var enlige og satte karrieren højest, et valg vi igen og igen måtte forklare vores forældre ikke var et udtryk for en politisk holdning. Selvfølgelig var de stolte, når vi bestod på universitetet, men for hvert år, vi brugte på karrieren i stedet for at lave babyer, blev de tiltagende frustrerede over, at vi forblev ugifte, og over vores ret underlige beslutning om at foretrække at bo i en by bygget på en sump.

Om sommeren var Washingtons luftfugtighed ganske rigtigt som et vådt tæppe, og de aggressive myg havde tigerstriber. De krøller i håret, vi møjsommeligt havde ordnet aftenen før, faldt sammen, så snart vi gik uden for døren om morgenen. Og sporvognene og busserne følte som saunaer, men lugtede som rådne svampe. Bortset fra under et køligt brusebad var der sjældent et øjeblik, hvor man ikke følte sig svedig og forpjusket.

Vintrene var ikke stort bedre. Vi trykkede os sammen og løb foroverbøjede fra stoppestedet for at beskytte os mod vinden, der blæste iskoldt fra den tilfrosne Potomacflod.

Men om efteråret kom der liv i byen. Træerne på Connecticut Avenue var røde og orange som fyrværkeri, og temperaturen var vidunderlig, der var ingen grund til at bekymre sig for, om blusen blev gennemblødt under armene. Pølsemændene solgte ristede kastanjer i små papirposer – den perfekte størrelse til gåturen hjem om aftenen.

Og med foråret kom kirsebærblomsterne og busserne fulde af turister, som ville se monumenterne, og som uden at ænse alle skiltene plukkede af de lyserøde og hvide blomster og stak dem bag ørerne eller i brystlommen på deres jakkesæt.

Efteråret og foråret i D.C. gav tid til eftertanke, og i sådanne øjeblikke stoppede vi op og satte os på en bænk eller tog en omvej omkring Reflecting Pool. Indenfor i CIA's bygninger på E Street gav det kunstige lys ganske vist alting et hårdt udseende og fremhævede vores skinnende pandehud og porerne på næsen. Men når arbejdsdagen var slut, og den kølige aftenluft ramte vores nøgne arme, og vi gik den lange tur hjem gennem The Mall, var der øjeblikke, hvor byen i sumpen var smuk som et postkort.

Men vi husker også de ømme fingre og smertende håndled og de endeløse notater, rapporter og diktater. Vi skrev så meget, at nogle af os endda skrev, når vi drømte. Selv mange år senere kunne mændene, vi delte seng med, bemærke, at det nogle gange rykkede i fingrene, når vi sov. Vi husker, hvordan vi så på uret hvert femte minut fredag eftermiddag. Vi husker papirsnittene, det ru toiletpapir, og hvordan trægulvene i vestibulen duftede af Murphys olie-sæbe mandag morgen, og hvordan vores hæle skred på dem i flere dage, efter at de var blevet bonet.

Vi husker den smalle række vinduer længst nede i bunden af SR-placeret så højt oppe, at man ikke kunne kigge ud ad dem, men kun se Udenrigsministeriets grå bygning på den anden side af gaden, som lignede vores egen til forveksling. Vi forestillede os deres kontordamer. Hvordan så de ud? Hvordan var deres liv? Kiggede de mon nogensinde ud ad deres vinduer over på vores grå bygning og forestillede sig ting om os?

Dengang følte dagene lange og forskellige; men i tilbageblik er det hele blandet sammen. Vi er i tvivl om, hvorvidt den julefrokost, hvor Walter Anderson spildte rødvin ud over skjorten og besvime i receptionen med en seddel på brystet, hvorpå der stod 'MÅ IKKE GENOPLIVES', fandt sted i 51 eller 55. Og vi husker heller ikke, om Holly Falcon blev fyret, fordi hun lod sig fotografere nøgen af en overordnet på besøg, i mødelokalet på anden sal, eller om hun blev forfremmet på baggrund af netop de fotografier og senere fyret af en anden årsag.

Men der er andre ting, vi husker.

Hvis man var kommet forbi hovedkvarteret og havde set en kvinde i et smart, grønt tweed-sæt følge efter en mand ind på hans kontor, eller hvis man havde set en anden kvinde i højhælede, røde sko og matchende angorasweater stå i receptionen, ville man nok have skudt på, at disse kvinder var maskinskriversker eller sekretærer; og man ville have haft ret. Men man ville også have taget fejl. *Sekretær*: en person betroet en hemmelighed. Fra latin: *secretus*, *secretum*. Vi skrev alle sammen på maskine, men nogle af os gjorde

mere end det. Vi talte ikke om vores arbejde, når at vi havde dækket skrivemaskinerne til hver dag. Modsat nogle af mændene kunne vi godt holde på vores hemmeligheder.

ØST

1949 – 1950

KAPITEL 1

MUSEN

Da mændene i de sorte jakkesæt kom, bød min datter dem på te. Mændene takkede ja, høfligt, som var de ventede gæster. Men da de begyndte at tømme mine skuffer ud på gulvet, hive bøger ud af reolen, vende madrasserne og endevende skabene, tog Ira den fløj-tende kedel af komfuret og satte kopperne og tallerkenene tilbage i køkkenskabet.

Da en af mændene kom bærende på en stor kasse og beordrede de andre til at lægge alt af relevans ned i den, gik min yngste, Mitja, ud på balkonen, hvor han havde sit pindsvin. Han svøbte det i sin sweater, som var han bange for, at mændene også ville putte hans kæledyr i kassen. En af mændene – ham der senere lod hånden glide ned langs min ryg, da han gelejdede mig ind i den sorte bil – lagde sin hånd på Mitjas hoved og kaldte ham en flink dreng. Mitja, min milde Mitja, skubbede hånden væk med en voldsom bevægelse og forsvandt ind på det værelse, som han delte med sin søster.

Min mor var i bad, da mændene kom, men dukkede rødmosset op kun iført badekåbe og med vådt hår. “Jeg sagde jo, det ville ske. Jeg sagde jo, de ville komme.” Mændene beslaglagde brevene fra Boris, mine noter, indkøbssedler, avisudklip, blade og bøger. “Jeg sagde jo til dig, han kun ville give os problemer, Olga.”

Før jeg nåede at svare, greb en af mændene fat i min arm – mere som en elsker end som en, der var sendt ud for at arrestere mig –

og sagde, med sin varme ånde mod min hals, at det var på tide at komme af sted. Jeg stivnede. Men da mine børn hylede, blev jeg bragt tilbage til nuet. Døren smækkede bag os, men deres gråd blev bare kraftigere.

Bilen svingede to gange til venstre, så til højre. Og så til højre en gang til. Jeg behøvede ikke at se ud ad vinduet for at vide, hvor mændene i de sorte jakkesæt kørte mig hen. Jeg havde kvalme og fortalte det til ham ved siden af mig, som lugtede af løg og kål. Han rullede vinduet ned – en lille venlighed. Men kvalmen blev ved, og da jeg fik øje på den store, gule murstensbygning, kastede jeg op.

Som barn lærte jeg at holde vejret og tømme hovedet for tanker, når jeg gik forbi Lubjanka – man sagde, at Ministeriet for Statssikkerhed ville vide, om man nærrede antisovjetiske tanker. Dengang anede jeg ikke, hvad antisovjetiske tanker var.

Bilen kørte igennem en rundkørsel og videre ind gennem porten til Lubjankas indre gård. Min mund fyldtes med galde, jeg hurtigt slugte. Mændene ved siden af mig flyttede sig så langt væk fra mig som muligt.

Bilen stoppede. “Hvilken bygning er Moskvas højeste?” spurgte manden, som lugtede af løg og kål, da han åbnede døren. Jeg blev ramt af en ny bølge af kvalme, bøjede mig forover og kastede de stegte æg op, jeg havde spist til morgenmad, ud på brostenene ved siden af mandens matsorte sko. “Lubjanka, selvfølgelig. De siger, man kan se hele vejen til Sibirien fra kælderens.”

Den anden mand grinede og skoddede sin cigaret under skosålen.

Jeg spyttede to gange og tørrede mig om munden med håndryggen.

Så snart vi var kommet indenfor i den store, gule murstensbygning, overdrog mændene i de sorte jakkesæt mig til to kvindelige vagter, men først efter at have sendt mig et blik, der sagde, at jeg kunne være glad for, det ikke var dem, der skulle følge mig hele vejen til cellen. Den største af kvinderne, med skyggen af et overskæg, sad på en blå plastikstol i hjørnet, mens en mindre kvinde bad mig tage

mit tøj af, med en stemme så blød som en mor, der pottetræner et lille barn. Jeg tog jakken, kjolen og skoene af og stod i mit hudfarvede undertøj, og den mindste af kvinderne tog mit ur og mine fingerringe. Hun smed dem ned i en metalæske med et klonk, der ekkoede mellem betonvæggene, og gjorde tegn til, at jeg skulle tage brystholderen af. Jeg vægrede mig og lagde armene over kors.

“Vi skal have den,” sagde kvinden på den blå stol – hendes første ord til mig. “Du kunne jo finde på at hænge dig.” Jeg åbnede brystholderen, og den kolde luft ramte mit bryst, da jeg tog den af. Jeg mærkede deres blikke skanne min krop. Selv under sådanne omstændigheder vurderer kvinder hinanden.

“Er du gravid?” spurgte den store kvinde.

“Ja,” svarede jeg. Det var første gang, jeg sagde det højt.

Sidste gang Boris og jeg havde elsket, var en uge efter, at han havde slået op med mig for tredje gang. “Det er forbi,” havde han sagt. “Det må stoppe nu.” Jeg ødelagde hans familie. Jeg var årsagen til hans smerte. Han havde sagt det, mens vi gik på en sidegade til Arbat, og jeg faldt ind ad døren til et bageri. Han forsøgte at hjælpe mig op, og jeg skreg, at han skulle lade mig være. Folk stoppede op og gloede.

Ugen efter stod han uden for min dør. Han havde en gave med: en eksklusiv, japansk morgenkåbe, hans søstre havde skaffet ham i London. “Prøv den for min skyld,” bad han indtrængende. Jeg gik om bag skærmbrættet og tog den på. Stoffet var stift og uskønt og foldede over maven. Den var for stor – måske havde han sagt til sine søstre, at gaven var til hans kone. Jeg hadede den og sagde det til ham. Han grinede. “Så tag den af,” bad han. Og det gjorde jeg.

En måned senere begyndte min hud at prikke, som når man sænker sig ned i et varmt bad efter at være kommet ind fra kulden. Jeg havde følt den form for prikken før, med Ira og Mitja, og vidste, jeg var gravid.

“Så kommer der en læge og ser til dig snart,” sagde den mindste af vagterne.

De kropsvisiterede mig, tog alting fra mig, gav mig en stor, grå

kittel og et par tøfler, der var to numre for store, og eskorterede mig til en betonboks, hvor der kun var en tynd madras og en spand.

Jeg var indespærret i betonboksen i tre dage og fik serveret grød og syrnede mælk to gange dagligt. Der kom en læge og tilså mig, blot for at bekræfte, hvad jeg allerede vidste. Jeg kunne takke babyen, som voksede i mig, for at beskytte mig mod de forfærdelige ting, jeg havde hørt overgik kvinder i den boks.

Efter de tre dage flyttede de mig til et stort rum, også af beton, med 14 andre kvindelige fanger. Jeg blev tildelt en seng med en metalramme, der var skruet fast i gulvet. Så snart vagterne lukkede døren, lagde jeg mig ned.

“Du må ikke sove nu,” sagde en ung kvinde på sengen overfor. Hun havde tynde arme med sår på albuerne. “De kommer bare og vækker dig.” Hun pegede på de skærende lysstofrør over os. “Det er ikke tilladt at sove om dagen.”

“Og du er heldig, hvis du får en times søvn om natten,” sagde en anden kvinde. Hun lignede kvinden over for mig en smule, men så ud til at være gammel nok til at være hendes mor. Jeg spekulerede på, om de var i familie – eller om det forholdt sig sådan, at man efter et stykke tid på dette sted, under det hårde lys og i identisk tøj, efterhånden kom til at ligne hinanden. “Det er der, de kommer og henter dig til deres *små snakke*.”

Den yngste af kvinderne sendte den ældre kvinde et blik.

“Hvad laver vi så i stedet for at sove?” spurgte jeg.

“Vi venter.”

“Og spiller skak.”

“Skak?”

“Ja,” sagde en tredje kvinde ved et bord i den anden ende af rummet. Hun holdt en springer frem, der var lavet af et fingerbøl. “Spiller du?” Det gjorde jeg ikke, men det kom jeg til i løbet af den følgende måneds ventetid.

Vagterne kom, som det var blevet sagt. Hver nat tog de en kvinde ad gangen, og nogle timer senere afleverede de hende tilbage til Celle

Nr. 7, tavs og rødøjet. Hver nat forberedte jeg mig, så godt jeg kunne, men blev alligevel overrasket, da de endelig kom.

Jeg blev vækket ved en prikken med en træknippel mod min bare skulder. "Initialer!" spyttede vagten og lænede sig ind over min seng. Mændene, som kom om natten, forlangte altid at få vores initialer oplyst, før de førte os væk. Jeg mumlede et svar. Vagten sagde, jeg skulle tage tøj på, og kiggede ikke væk, mens jeg gjorde det.

Vi gik hele vejen ned ad en lang, mørk gang og flere etager ned ad trapperne. Jeg spekulerede på, om rygterne talte sandt: at Lubjanka havde 20 etager under jorden og var forbundet med Kreml via tunneller, og at én af tunnellerne førte til en bunker udstyret med alskens luksus, bygget til Stalin under krigen.

Jeg blev ført ned for enden af en anden gang, til dør nummer 271. Vagten åbnede på klem, kiggede ind og flåede den så op med et grin. Det var ikke en celle, men et lagerrum fyldt med kødkonserves stablet i tårne, sirligt stablede kasser med te og sække med rugmel. Vagten gryntede og pegede på en dør uden nummer i den anden ende af lokalet. Jeg åbnede den. Mine øjne havde svært ved at vænne sig til lyset derinde. Det var et kontor med fornemme møbler, som mest af alt lignede noget fra en hotellooby. Den ene væg var dækket af bogreoler fyldt med læderindbundne bøger; tre vagter stod opstillet langs en anden. Midt i rummet, bag et stort skrivebord, sad en mand i militæruniform. På bordet lå der stakke af bøger og breve: *mine* bøger og *mine* breve.

"Sid ned, Olga Vsevolodovna," sagde han. Han havde den slags runde skuldre, man får af at sidde bøjet over et skrivebord et helt liv, eller ved hårdt fysisk arbejde; ved synet af hans perfekt manicurerede hænder, der holdt om tekoppen, gættede jeg på det første. Jeg satte mig på den lille stol foran ham.

"Jeg beklager ventetiden," sagde han.

Jeg begyndte på den tale, jeg havde øvet mig på i uger: "Jeg har ikke gjort noget forkert. Du er nødt til at lade mig gå. Jeg har børn. Der er ingen –"

Han løftede en finger. "Ikke gjort noget forkert? Det skal vi nok

finde ud af ... med tiden.” Han sukkede og pillede i sine tænder med spidsen af en tyk, gulnet tommelfingernegl. “Og det kommer til at tage tid.”

Jeg havde troet, de ville slippe mig hurtigt, at det hele ville løse sig, at jeg ville være tilbage og holde nytårsaften foran en lun brændeovn og skåle med Boris i god georgisk vin.

“Og hvad har du så gjort?” Han bladrede igennem nogle papirer og holdt noget op foran sig, der lignede en arrestordre. “Har ytret *antisovjetiske holdninger af terroristisk karakter*,” læste han højt, som var der tale om ingredienserne i en honningkageopskrift.

Man tror måske, at rædsel gør kold, at den lammer kroppen som en forberedelse på den kommende smerte. Hos mig brændte den som en ild, der spredte sig gennem hele kroppen. “Jeg beder dig,” sagde jeg, “jeg bliver nødt til at tale med min familie.”

“Lad mig præsentere mig selv.” Han smilede og lænede sig tilbage i stolen, så læderet knirkede. “Jeg er din ydmyge forhørs officer. Må jeg byde dig en kop te?”

“Ja.”

Han gjorde ikke mine til at ville give mig te. “Mit navn er Anatolij Sergejevitj Semionov.”

“Anatolij Sergejevitj – ”

“Du kan kalde mig Anatolij. Vi kommer til at lære hinanden rigtig godt at kende, Olga.”

“Du kan kalde mig Olga Vsevolodovna.”

“Det er fint.”

“Og jeg vil gerne have, du er ærlig over for mig, Anatolij Sergejevitj.”

“Og jeg vil gerne have, du fortæller mig sandheden, Olga Vsevolodovna.” Han trak et lommetørklæde op af brystlommen og pudsede næse. “Fortæl mig om den roman, han skriver på. Jeg har hørt lidt om den.”

“Hvad har du hørt?”

“Fortæl mig det nu,” sagde han. “Hvad handler denne *Doktor Zjivago* om?”

“Det ved jeg ikke.”

“Du ved det ikke?”

“Han er stadig i gang med at skrive den.”

“Hvad nu, hvis jeg lod dig være alene med et stykke papir og en pen et stykke tid – måske du så kunne tænke lidt over, hvad du ved og ikke ved om bogen, og skrive det ned. Lyder det som en god plan?”

Jeg svarede ikke.

Han rejste sig og rakte mig en bunke papir. Han trak en forgyldt pen frem fra sin lomme. “Her, du kan bruge min.”

Han efterlod mig med sin pen og sit papir og sine tre vagter.

Kære Anatolij Sergejevitj Semionov

Skal jeg mon formulere det her som et brev? Hvordan formulerer man en tilståelse korrekt? Jeg har faktisk noget at tilstå, men det er ikke det, du ønsker at høre. Og hvordan begynder man så sådan en tilståelse? Måske ved begyndelsen?

Jeg lagde pennen fra mig.

Første gang jeg så Boris, var til en oplæsning. Han stod bag en enkel talerstol af træ, rampelyset glimtede i hans sølvfarvede hår og fik hans høje pande til at skinne. Mens hans læste sine digte, var hans øjne store, hans ansigtsudtryk åbent og barnligt, og det strålede ud mod publikum i bølger, helt op til mig på balkonen. Hans hænder havde bevæget sig hurtigt, som om han dirigerede et orkester. Og på en måde var det, hvad han havde gjort. Indimellem kunne publikum ikke holde sig tilbage, men udtalte hans sætninger, før han selv kunne nå at gøre dem færdige. På et tidspunkt gjorde han et ophold og kiggede op mod lyset, og jeg var sikker på, at han kunne se mig kigge fra balkonen – at mit blik skar gennem det hvide lys for at møde hans. Da han sluttede af, rejste jeg mig – med foldede hænder, jeg glemte helt at klappe. Jeg så på, mens publikum stormede op på scenen og omsluttede ham, og jeg blev stående, mens min sæderække, og derefter hele balkonen, og derefter hele salen, blev tømt.

Jeg samlede pennen op igen.

Eller burde jeg begynde med, hvordan det begyndte?

Mindre end en uge efter digtoplæsningen stod Boris på det tykke, røde tæppe i lobbyen i *Novyyj Mir* og sludrede med litteraturmagasinets nye redaktør, Konstantin Mikhailovitj Simonov, en mand, hvis skab var fyldt med jakkesæt fra førkrigstiden, og som bar to rubinbesatte signetringe, der klirrede, når han røg pibe. Det var ikke ualmindeligt, at der kom forfattere på besøg på kontoret. Faktisk var det ofte mig, der fik til opgave at vise dem rundt, byde på te og frokost – almindelig betjening. Men Boris Leonidovitj Pasternak var Ruslands største nulevende forfatter, så Konstantin havde overtaget rollen som vært og førte ham ned langs den lange række af skriveborde og præsenterede ham for skribenter, designere, oversættere og andre vigtige medarbejdere. På tæt hold var Boris endnu mere tiltrækkende, end han havde været på scenen. Han var 56, men kunne sagtens gå for én på 40. Hans høje kindben blev fremhævet af et bredt smil, og hans blik gled fra ansigt til ansigt, mens hans udvekslede høfligheder.

Da de nærmede sig mit skrivebord, greb jeg oversættelsen, jeg havde arbejdet på tidligere den morgen, og begyndte at indsætte tilfældige markeringer i digtmanuskriptet. Under bordet krummede jeg mine strømpefødder.

“Jeg vil gerne præsentere dig for en af dine allerstørste beundrere,” sagde Konstantin til Boris. “Olga Vsevolodovna Ivinskaja.”

Jeg rakte hånden frem.

Boris vendte den om og kyssede den. “En fornøjelse at hilse på dig.”

“Jeg har elsket dine digte, siden jeg var pige,” fik jeg sagt, dumt, mens han trak sig væk.

Han smilede og afslørede mellemrummet mellem fortænderne. “Jeg skriver faktisk på en roman nu.”

“Hvad handler den om?” spurgte jeg og forbandede mig selv, at jeg bad en forfatter forklare sit projekt, før han var færdig.

“Den handler om det gamle Moskva. Et Moskva du er alt for ung til at huske.”